

ORIGINAL ARTICLE

Investigating the level of moral reasoning of students according to the theory of rest and its relationship with social schemas and social cognition

Farid Nooriyan¹, Mahnaz Moghanloo^{*2}

1. M.A. in Social Psychology, Department of Educational Sciences and Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor in Psychology group, Department of educational sciences and psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran.

Correspondence:

Mahnaz Moghanloo
Email: m.moghanloo@pnu.ac.ir

Received: 30/Mar/2025

Revised: 27/Jul/2025

Accepted: 25/Nov/2025

How to cite:

Nooriyan, F.; Moghanloo, M. (2025). Investigating the level of moral reasoning of students according to the theory of rest and its relationship with social schemas and social cognition, *Journal of Social Cognition*, 14 (28), 35-48.
(DOI: [10.30473/sc.2025.72751.3026](https://doi.org/10.30473/sc.2025.72751.3026))

ABSTRACT

This study aimed to predict the level of moral reasoning of students according to Rost's theory based on social schemas and social cognition. The research design was a correlational design in which the degree and direction of the relationship between the criterion variables of social schema and social cognition and the predictor variable of moral reasoning were examined by regression analysis. For this purpose, 384 people from the statistical population of Payam Noor University in North Tehran and South Tehran were selected using multi-stage cluster sampling method in the academic year 1403. To evaluate the variables, the moral reasoning questionnaire (Rest et al., 1973), social schemas (Yang et al., 1995) and social cognition (Nejati et al., 2014) were used. The data were analyzed with SPSS version 26 software. The results showed that the level of moral reasoning of more than half of the students was average, and multivariate regression analysis showed that the components of cut-off and exclusion, impaired performance and self-direction, impaired limitations, other-orientation, listening to the alarm, and inhibition of social schemas were predicted based on the level of moral reasoning of the students with a coefficient of determination of 0.410 and significant levels ($p < 0.05$). Also, the components of self-awareness, theory of mind, threat recognition, and self-regulation of social cognition are predicted with a coefficient of determination (0.412) and significance levels ($p < 0.05$) based on the level of moral reasoning of students. Overall, the level of moral reasoning of students is average and predicts their social schemas and social cognition..

KEYWORDS

Social cognition, Social Schemas, Moral reasoning, Rest,s theory.

Introduction

Moral reasoning is recognized as an important component in decision-making processes and human behavior. According to Rust's theory, individuals progress through different stages of moral development, from the stage where moral decisions are made based on following external rules and instructions, to the stage where decisions are made based on the individual's internal principles and values. Moral reasoning is formed in four main stages: moral problem recognition, moral judgment, moral motivation, moral execution, and moral action. Social schemas, as cognitive models based on which individuals interpret and organize social information, play an important role in moral reasoning. These schemas can influence moral reasoning and shape the way individuals make decisions when faced with moral issues. Social cognition refers to the mental processes that people use to understand and interpret the behavior of others. This memory package acts like a large and complex filter on the information entering and existing memory, and by screening, categorizing, and organizing, it enables the formation of new meanings in the mind. Social cognition can play an important role in moral reasoning because through these processes, people can understand the intentions and motivations of others and make their own moral decisions based on this understanding. People with higher social cognition skills are usually able to better understand the moral complexities and consequences of their behaviors and make better moral decisions. Considering the above material on moral reasoning and its relationship with an individual's views on social issues (social schemas), and on the other hand, the relationship between an individual's social schemas and their cognitive processing system regarding social relationships (social cognition), and the role of these two variables in moral decision-making, the present study aims to answer the question of what is the status of students' moral reasoning level according to Rust's theory and how are social schemas and social cognition predicted by their moral level?

Methodology

This research is an applied descriptive study. The research design is a correlational design that is classified as a descriptive research of the relational type. In this research, after selecting a group of subjects, the criterion variables of social schema and social cognition are measured without manipulation or control, and the degree and direction of the relationship between these two variables and the predictor variable of moral reasoning are examined. The statistical population of this research includes students of Payam Noor University in the two centers of North Tehran and South Tehran in the academic year 1403. The sample size was determined as 384 people according to the correlation study and the number of the statistical population. The sampling method is also a multi-stage clustering method in which several faculties were initially selected from among the faculties in each university and students who were willing to do the research in each faculty were selected in an accessible manner, and the students were from the fields of psychology, law, Persian language and literature, theology, and Islamic studies. The data collection tool is a questionnaire, and standard questionnaires such as the moral reasoning questionnaire, social schema questionnaire, and social cognition questionnaire were used. Descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) were used to describe demographic information and research variables. In the next stage, inferential statistical methods were used to test research hypotheses. In this section, the assumptions of data normality were checked before performing the analysis. Then, Pearson correlation test and multivariate regression analysis were performed with SPSS version 26 software.

Result

The correlation coefficients between the research variables showed that the relationship between moral reasoning with social schemas, social cognition, and their components was in line with the theories of the research field and at a significant level. An examination of the students' moral reasoning level showed that 13.1% were at a weak level, 54.5% at an average level, and 4.32%

at a very good level of moral reasoning. In order to predict moral reasoning, a stepwise regression analysis was performed. Based on the results, the most predictive factors of moral reasoning were the components of social schemas: cut-off and exclusion (-0.360), impaired functioning and self-direction (-0.230), impaired limitations (-0.250), other-orientation (0.170), alertness and inhibition (0.310), and the total score of social schemas with a beta coefficient of (0.410) and a significance level of 0.01, indicating that social schemas predict the level of moral reasoning of students. Among the components of social cognition, the most predictive factors of moral reasoning were the variables of self-awareness (0.490), theory of mind (0.430), threat recognition (0.218), and self-regulation (0.220), respectively. The total score of social cognition with a beta coefficient of (0.412) and a significance level of 0.01 indicates that moral reasoning is predicted based on social cognition.

Conclusion

Regarding the prediction of social schemas based on the level of moral reasoning, the more a person has schemas of cut-off and rejection, impaired functioning and self-regulation, and impaired limitations, the weaker the moral level was, and the more he had schemas of otherness, attention, and inhibition, the stronger the moral level was. Regarding the prediction of moral reasoning based on types of social cognitions, the most predictive factors were the social cognition components of self-awareness, theory of mind, threat recognition, and self-regulation. In other words, the higher the self-awareness, theory of mind, threat recognition, and self-regulation of a person, the stronger he is morally. Therefore, given the multidimensionality of Röst's theory of moral development in terms of cognition, motivation, behavior, and emotion, the impact of childhood schemas and cognitive structures and the way of thinking and beliefs of the individual on it is undeniable. Social cognition is conceptualized as the ability to recognize oneself, recognize the emotions of others, and infer their mental state from tone, facial expressions, and body language, the ability to reason about mental state, apply rules and knowledge related to social issues to interact with one's own kind, and manage one's emotions in interpersonal relationships. People who have deficits in social cognition often make mistakes in social exchanges and, as a result, face problems in terms of communication, social, and moral skills. One of the limitations of the present study is that the morality assessment was a questionnaire instead of an interview, and the researcher was forced to do so due to the large sample size and the research implementation facilities. Also, the honesty of individuals in responding to morality questionnaires has always been questioned. Therefore, it is suggested that the present study be repeated with other tools and other theoretical models of moral development, such as Kohlberg and Gilligan's theory. It is also suggested that research be conducted in other age and occupational groups, cultures, and societies (in the form of cross-cultural research).

Keywords

Social cognition, Social Schemas, Moral reasoning, Rest,s theory.

«مقاله پژوهشی»

پیش‌بینی سطح استدلال اخلاقی دانشجویان با توجه به نظریه رست بر اساس طرح‌واره‌های اجتماعی و شناخت اجتماعی

فرید نوریان^۱، مهناز مغانلو*^۲ **iD**

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲. استادیار گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

نویسنده مسئول:
مهناز مغانلو

رایانامه: m.moghanloo@pnu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۱۰

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۵/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۰۴

استناد به این مقاله:

نوریان، فرید؛ مغانلو، مهناز (۱۴۰۴). بررسی وضعیت سطح استدلال اخلاقی دانشجویان با توجه به نظریه رست و رابطه آن با طرح‌واره‌های اجتماعی و شناخت اجتماعی، *دوفصلنامه شناخت اجتماعی*، ۱۴ (۲۸)، ۳۵-۴۸.
(DOI: [10.30473/sc.2025.72751.3026](https://doi.org/10.30473/sc.2025.72751.3026))

چکیده

این پژوهش با هدف پیش‌بینی سطح استدلال اخلاقی دانشجویان با توجه به نظریه رست بر اساس طرح‌واره‌های اجتماعی و شناخت اجتماعی انجام شد. طرح پژوهش از نوع طرح‌های همبستگی بود که در طی آن میزان و جهت ارتباط بین متغیرهای ملاک طرح‌واره اجتماعی و شناخت اجتماعی با متغیر پیش‌بین استدلال اخلاقی توسط تحلیل رگرسیون بررسی شد. بدین منظور ۳۸۴ نفر از جامعه آماری دانشگاه پیام نور تهران شمال و تهران جنوب در سال تحصیلی ۱۴۰۳ با روش نمونه‌گیری خوشه‌گیری چندمرحله‌ای انتخاب شدند. برای ارزیابی متغیرها از پرسشنامه استدلال اخلاقی (رست و دیگران، ۱۹۷۳)، طرح‌واره‌های اجتماعی (یانگ و دیگران، ۱۹۹۵) و شناخت اجتماعی (نجاتی و همکاران، ۱۳۹۳) استفاده شد. داده‌ها با نرم افزار اسپاس پی اسپاس نسخه ۲۶ تجزیه و تحلیل شدند. نتایج نشان داد سطح استدلال اخلاقی بیشتر از نیمی از دانشجویان در حد متوسط است و تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان داد مولفه‌های بریدگی و طرد، عملکرد مختل و خودگردانی، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت‌مندی، گوش به زنگی و بازداری از طرح‌واره‌های اجتماعی با ضریب تعیین ۰/۴۱۰ و سطوح معناداری ($p > 0/05$) بر اساس سطح استدلال اخلاقی دانشجویان پیش‌بینی می‌شود. همچنین مولفه‌های خودآگاهی، نظریه ذهن، تشخیص تهدید، خود تنظیمی از شناخت اجتماعی با ضریب تعیین (۰/۴۱۲) و سطوح معناداری ($p > 0/05$) بر اساس سطح استدلال اخلاقی دانشجویان پیش‌بینی می‌شود. در مجموع سطح استدلال اخلاقی دانشجویان در حد متوسط است و طرح‌واره‌های اجتماعی و شناخت اجتماعی آنها را پیش‌بینی می‌کند.

واژه‌های کلیدی

استدلال اخلاقی، شناخت اجتماعی، طرح‌واره‌های اجتماعی، نظریه رست.

مقدمه

تصمیم‌گیری‌های اخلاقی باعث افزایش اعتماد و اعتبار فرد در روابط شخصی می‌شود. افراد با اخلاق به‌طور معمول به‌عنوان افرادی قابل اعتماد و محترم شناخته می‌شوند که می‌توان به آن‌ها اعتماد کرد و با آن‌ها تعامل مثبت داشت. در محیط‌های کاری، تصمیم‌گیری‌های اخلاقی و پایبندی به اصول اخلاقی باعث ایجاد اعتماد و اعتبار در میان همکاران، مشتریان و شرکای تجاری می‌شود. این امر می‌تواند منجر به بهبود روابط حرفه‌ای و افزایش فرصت‌های شغلی شود (ویساریو و همکاران،^۱ ۲۰۲۴). علاوه بر این رفتار اخلاقی موجب جلب رضایت و حمایت از سوی خانواده، دوستان و جامعه می‌شود. افراد اخلاقی معمولاً روابط اجتماعی مثبت‌تری دارند و به‌طور کلی احساس رضایت بیشتری از زندگی دارند. با توجه به اهمیت روزافزون اخلاق و تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در زندگی فردی و حرفه‌ای، بررسی و درک سطح استدلال اخلاقی دانشجویان به ویژه در دوره‌های تحصیلات عالی اهمیت زیادی دارد. استدلال اخلاقی به‌عنوان یک مؤلفه مهم در فرآیندهای تصمیم‌گیری و رفتارهای انسانی شناخته می‌شود (اسمیت و همکاران،^۲ ۲۰۲۳). در جوامع مدرن، اهمیت استدلال اخلاقی به‌ویژه در میان دانشجویان که آینده‌سازان جامعه محسوب می‌شوند، بسیار حائز اهمیت است.

نظریه استدلال اخلاقی جیمز رست^۳ (۱۹۸۶) یکی از نظریه‌های برجسته در این حوزه است که به تبیین مراحل مختلف رشد استدلال اخلاقی افراد می‌پردازد. براساس نظریه رست، افراد در مراحل مختلف رشد اخلاقی، از مرحله‌ای که تصمیمات اخلاقی بر مبنای پیروی از قوانین و دستورات خارجی گرفته می‌شود، تا مرحله‌ای که تصمیمات بر مبنای اصول و ارزش‌های داخلی فرد صورت می‌پذیرد، پیشرفت می‌کنند. این نظریه به ما امکان می‌دهد تا بفهمیم چگونه دانشجویان در موقعیت‌های مختلف اخلاقی تصمیم‌گیری می‌کنند و چگونه می‌توان این فرآیند را بهبود بخشید (آکوپن^۴ و همکاران، ۲۰۲۳). براساس این نظریه، استدلال اخلاقی در چهار مرحله اصلی زیر شکل می‌گیرد:
۱- تشخیص مسئله اخلاقی^۵: در این مرحله، فرد قادر است

مسائل اخلاقی را تشخیص دهد و درک کند که تصمیمات او می‌تواند تأثیرات اخلاقی داشته باشد (ویساریو و همکاران، ۲۰۲۴). ۲- داوری اخلاقی^۶: در این مرحله، فرد به تجزیه و تحلیل و ارزیابی گزینه‌های مختلف بر اساس اصول و ارزش‌های اخلاقی می‌پردازد و تصمیم می‌گیرد که چه کاری از لحاظ اخلاقی صحیح است. ۳- انگیزش اخلاقی^۷: در این مرحله، فرد تصمیم می‌گیرد که بر اساس داوری اخلاقی خود عمل کند و اصول اخلاقی را بر منافع شخصی ترجیح دهد. ۴- اجرا و عمل اخلاقی^۸: در این مرحله، فرد تصمیمات اخلاقی خود را به عمل تبدیل می‌کند و به اجرای آن‌ها می‌پردازد (مولایی و همکاران ۱۴۰۲). استدلال اخلاقی را می‌توان به‌عنوان فرآیندی توصیف کرد که طی آن فرد تلاش می‌کند تا تفاوت بین تعریف حق و ناحق را در شرایطی شخصی و با استفاده از منطق تعیین کند (مرادی، ۱۳۹۵). استدلال اخلاقی شامل دو مبحث توجه به پیمان اجتماعی و پایبندی به اصول اخلاقی است که رعایت اخلاق در راستای رفاه همگان و نفع همه، احترام به حرمت و فردیت افراد و رعایت اصول وجدانی فارغ از موقعیت اخلاقی از جمله مشخصه‌های این دو مبحث عنوان شده است (مه‌دیه، ۱۳۹۲). طرحواره‌ها در اوایل زندگی شکل می‌گیرند، به حرکت خود ادامه می‌دهند و بنابراین حفظ هماهنگی شناختی (حفظ دیدگاه باثبات در مورد خود و دیگری) خودشان را بر تجارب بعدی زندگی تحمیل می‌کنند، حتی اگر هیچ‌گونه کاربرد دیگری نداشته باشند. طرحواره برای بقای خودش می‌جنگد و فرد با آن احساس راحتی می‌کند. افراد به سمت وقایعی کشیده می‌شوند که با طرحواره‌هایشان همخوانی دارد و به‌همین دلیل تغییر طرحواره سخت است (یانگ^۹، ۲۰۰۰). طرحواره‌های اجتماعی به‌عنوان الگوهای شناختی که افراد بر اساس آن‌ها اطلاعات اجتماعی را تفسیر و سازماندهی می‌کنند، نقش مهمی در استدلال اخلاقی ایفا می‌کنند. این طرحواره‌ها می‌توانند به‌طور قابل توجهی بر استدلال اخلاقی تأثیر بگذارند و نحوه تصمیم‌گیری افراد در مواجهه با مسائل اخلاقی را شکل دهند (اسمیت و همکاران، ۲۰۲۳). به‌عنوان مثال، فردی که دارای طرحواره اعتماد به دیگران است، ممکن است تصمیمات اخلاقی متفاوتی نسبت به فردی با طرحواره بی‌اعتمادی به دیگران بگیرد. طرحواره‌های مثبت در

6. Moral Judgment
7. Moral Motivation
8. Moral Action
9. Young

1. Vicario
2. Smith
3. Rest
4. Akunne
5. Moral Sensitivity

مورد گروه‌های خاص می‌توانند منجر به اتخاذ تصمیمات اخلاقی مساعدتر نسبت به آن گروه‌ها شوند، در حالی که طرحواره‌های منفی ممکن است باعث پیش‌داوری و رفتارهای غیراخلاقی شوند و این امر نیز می‌تواند در راستای بررسی شناخت اجتماعی باشد، شناخت اجتماعی نیز به فرآیندهای ذهنی که افراد برای فهم و تفسیر رفتارهای دیگران استفاده می‌کنند، اشاره دارد.

شناخت اجتماعی به فرآیندهای ذهنی که افراد برای فهم و تفسیر رفتارهای دیگران استفاده می‌کنند، اشاره دارد (ناصری و عبدالهی، ۱۴۰۲). شناخت اجتماعی یک بسته حافظه است که محتوای آن را آموزه‌های فرد در طول زمان شکل می‌دهد. باید توجه داشت که در روند پدیدآیی شناخت اجتماعی عواملی مثل بنیادهای زیستی فرد و عوامل مربوط به محیط تربیتی او مثل محیط خانواده، فرهنگ، تجارب وی در فرایند رشد و رخدادهای بزرگ تاثیر می‌گذارند. این بسته حافظه‌ای مثل یک فیلتر بزرگ و پیچیده بر سر راه اطلاعات ورودی به حافظه و همچنین اطلاعات موجود در حافظه عمل کرده و با غربالگری، دسته بندی و سازمان دهی، شکل‌گیری معانی جدید را در ذهن ممکن می‌سازد (میلر^۱، ۲۰۰۰). این فرآیندها شامل توجه، ادراک، حافظه و استدلال است. شناخت اجتماعی می‌تواند نقش مهمی در استدلال اخلاقی داشته باشد، زیرا افراد از طریق این فرآیندها می‌توانند نیت‌ها و انگیزه‌های دیگران را درک کرده و تصمیمات اخلاقی خود را بر اساس این درک اتخاذ کنند. افراد با مهارت‌های شناخت اجتماعی بالاتر معمولاً قادرند تا پیچیدگی‌های اخلاقی و پیامدهای رفتارهای خود را بهتر درک کنند و تصمیمات اخلاقی بهتری بگیرند (یعقوبی و عبدالهی، ۱۳۹۵). با توجه به مطالب بالا در مورد استدلال اخلاقی و ارتباط آن با دیدگاه‌های فرد در مورد مسائل اجتماعی (طرحواره‌های اجتماعی) و از سوی دیگر ارتباط طرحواره‌های اجتماعی فرد با سیستم پردازش شناختی او در مورد روابط اجتماعی (شناخت اجتماعی) و نقش این دو متغیر در تصمیم‌گیری‌های اخلاقی، پژوهش حاضر قصد دارد به این سوال پاسخ دهد که وضعیت سطح استدلال اخلاقی دانشجویان با توجه به نظریه رست چگونه است و طرحواره‌های اجتماعی و شناخت اجتماعی چگونه توسط سطح اخلاقی آنها پیش بینی می‌شود؟ فرضیه‌های پژوهش عبارتند از:

۱. طرحواره‌های اجتماعی بر اساس سطح استدلال اخلاقی

دانشجویان پیش بینی می‌شود.

۲. شناخت اجتماعی بر اساس سطح استدلال اخلاقی دانشجویان پیش بینی می‌شود.

پیشینه پژوهش

پیشینه نظری

در نظریه‌های اولیه مربوط به رشد اخلاقی (از جمله پیازه، کلبگ و ...)، رفتار اخلاقی با مرحله استدلال اخلاقی در فرد استنباط می‌شود. به عبارت دیگر، استدلال الزاماً به رفتار اخلاقی می‌انجامد (سانتراک، ۲۰۱۴). اما در دوره‌های بعدی (دوره پس کلبگی) به نقش احتمالی عوامل میانجی استدلال و رفتار اخلاقی هم پرداخته شد و به خصوص در حوزه فرایندهای اجتماعی مؤثر بر رشد اخلاقی، پژوهش‌هایی صورت گرفت بسیاری از پژوهشگران (از جمله رست، ۱۹۸۶؛ بروگمن و هارت^۲، ۱۹۹۶؛ لطف آبادی، ۱۳۸۴) به این نتیجه رسیدند که رابطه استدلال اخلاقی با رفتار اخلاقی بسیار ضعیف است. به عبارت دیگر، عمل اخلاقی ضرورتاً نتیجه استدلال اخلاقی نیست و عواملی چون انگیزه‌ها و عواطف و عوامل اجتماعی در رفتارهای اخلاقی تأثیرگذار هستند.

پیشینه تجربی

بررسی ادبیات پژوهش در زمینه رابطه استدلال اخلاقی با رفتار اخلاقی نشان می‌دهند که میان این دو متغیر، رابطه‌ای پایدار وجود ندارد به این معنی که در برخی پژوهش‌ها (از جمله سوانسون و هیل، ۱۹۹۳) میان استدلال و رفتار اخلاقی، رابطه مثبت و معنادار اما در برخی دیگر، رابطه ضعیف و یا عدم وجود ارتباط (از جمله بروگمن و هارت، ۱۹۹۶؛ لسکو^۳، ۲۰۱۲) یافت شده‌است.

از پژوهش‌های مربوط به نقش میانجی‌گر شناخت اجتماعی در ارتباط بین استدلال اخلاقی و رفتار اخلاقی می‌توان به هاوولی (۲۰۱۴)؛ دانیل^۴ و همکاران (۲۰۱۲)؛ برامبیللا^۵ و همکاران (۲۰۱۳) اشاره کرد که البته در آنها به‌طور غیرمستقیم با بررسی مفهوم روابط درون‌گروهی و فعالیت‌های اجتماعی به عنوان نتیجه توانمندی در شناخت اجتماعی - ارتباط معنادار عامل شناخت اجتماعی با استدلال و رفتار اخلاقی تأیید شده‌است. پژوهش یعقوبی و عبدالهی مقدم

2. Bruggeman and Hart

3. Lesko

4. Daniel

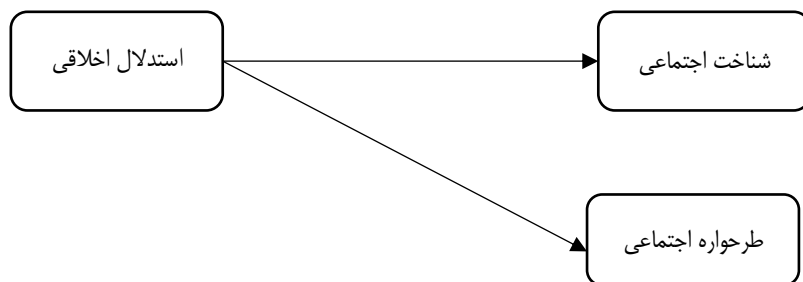
5. Brambilla

1. Miller

بررسی طرحواره‌های اخلاقی مدیران در تصمیم‌گیری‌های اخلاقی نشان داد عواملی چون هیجانات و انگیزه‌ها نیز بر تصمیمات اخلاقی مدیران تأثیرگذار است. پژوهش انجام شمع و همکاران (۱۳۹۶) نقش واسطه‌ای ابعاد هویت اخلاقی را در رابطه بین هوش عمومی و استدلال اخلاقی نشان داد که هوش عمومی اثر مثبت بر درون‌سازی اخلاقی دارد و درون‌سازی اخلاقی نیز تأثیر مثبتی بر استدلال اخلاقی می‌گذارد. همچنین، نمادسازی اخلاقی تأثیر منفی بر استدلال اخلاقی داشت و درون‌سازی اخلاقی نقش واسطه‌ای بین هوش عمومی و استدلال اخلاقی ایفا می‌کند. پژوهش ویساریو و همکاران (۲۰۲۴) با مطالعه تصمیم‌گیری اخلاقی و استدلال اخلاقی در گروهی از نوجوانان نشان داد نقص در سرکوب رفتارهای نامناسب و یا تغییر حس عاملیت ممکن است مسئول تصمیم‌گیری اخلاقی سودگرایانه بالاتر آنها باشد. تحقیقات تاد و همکاران (۲۰۰۶) با هدف بررسی رابطه بین شناخت اجتماعی و تصمیم‌گیری‌های اخلاقی نشان داد که شناخت اجتماعی شامل فرآیندهایی همچون ادراک اجتماعی، تفکر انتقادی، و استدلال اخلاقی است که به‌طور مستقیم بر تصمیم‌گیری‌های اخلاقی تأثیر می‌گذارد. این فرآیندها به افراد کمک می‌کنند تا موقعیت‌های پیچیده اجتماعی و اخلاقی را بهتر درک کرده و تصمیمات درست‌تری بگیرند. همچنین، تقویت توانایی‌های شناختی می‌تواند به بهبود کیفیت تصمیم‌گیری‌های اخلاقی کمک کند. مارتین و هالبریچ (۲۰۰۵) پژوهشی در زمینه ارتباط بین طرحواره‌های اجتماعی، تعاملات اجتماعی و تصمیم‌گیری اخلاقی انجام دادند. نتایج این مطالعه نشان داد که طرحواره‌های اجتماعی به عنوان چارچوب‌های ذهنی، نقش مهمی در تفسیر و درک تعاملات اجتماعی ایفا می‌کنند. این طرحواره‌ها به افراد کمک می‌کنند تا موقعیت‌های اجتماعی را تجزیه و تحلیل کرده و بر اساس آن‌ها تصمیم‌گیری‌های اخلاقی خود را شکل دهند.

(۱۳۹۵) با هدف بررسی رابطه استدلال اخلاقی و رفتار اخلاقی با میانجی‌گری نظریه شناخت اجتماعی در نوجوانان نشان داد که رابطه بین استدلال اخلاقی و رفتار اخلاقی در نوجوانان معنادار نمی‌باشد. اما با ورود متغیر واسطه‌ای شناخت اجتماعی در تحلیل، رابطه بین استدلال اخلاقی و رفتار اخلاقی معنادار گردید.

پژوهش علیزاده و همکاران (۱۴۰۳) در رابطه میان سلامت روانی، دانش فراشناخت اخلاقی (فرا اخلاق)، استدلال اخلاقی و رفتار اخلاقی نشان داد که سلامت روانی با استدلال و رفتار اخلاقی رابطه معناداری نداشت. اما، دانش فراشناخت اخلاقی با رفتار اخلاقی رابطه مثبت و معناداری داشت و توانست ۷ درصد از تغییرات رفتار اخلاقی را پیش‌بینی کند. براین اساس، آموزش فراخلاق به‌عنوان راهی برای افزایش رفتار اخلاقی توصیه می‌شود. پژوهش توسلی و همکاران (۱۴۰۲) در بررسی استدلال اخلاقی دانش‌آموزان دوره ابتدایی داد عواملی مانند عاقبت‌اندیشی، روابط عاطفی، احترام به حقوق دیگران در استدلال اخلاقی آنها اثرگذار است. نتایج حاکی از این است که خانواده نقش مهم‌تری نسبت به مدرسه در شکل‌گیری استدلال اخلاقی دارد و دین و روابط احساسی از عوامل برجسته تأثیرگذار هستند. پژوهش ناصری و عبدالهی (۱۴۰۲) با هدف بررسی رابطه استدلال اخلاقی، شناخت اجتماعی و منبع کنترل با نگرش به مصرف مواد در دانش‌آموزان مقطع متوسطه، نشان داد که شناخت اجتماعی و منبع کنترل با نگرش به مصرف مواد رابطه دارند. پژوهش عسگریان و همکاران (۱۴۰۰) به منظور بررسی رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی با میانجی‌گری استدلال اخلاقی در زوجین نشان داد، طرحواره پردشدگی و خودگردانی با استدلال اخلاقی در زوجین رابطه معناداری ندارد. طرحواره طرد شدگی، بازداری، خودگردانی و نقص و شرم با کاهش استدلال اخلاقی، رضایت زناشویی را کاهش می‌دهند. پژوهش هوشیاری و همکاران (۱۳۹۶) به

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش یک مطالعه کاربردی از نوع توصیفی است. طرح پژوهش از نوع طرح‌های همبستگی است که در زمره تحقیقات توصیفی از نوع ارتباطی قرار دارد. در این نوع طرح صرف وجود رابطه مطرح است و البته علاوه بر توصیف روابط بین متغیرها امکان تبیین و پیش‌بینی روابط را نیز فراهم می‌آورد. در این پژوهش پس از انتخاب یک گروه آزمودنی، متغیرهای ملاک طرح واره اجتماعی و شناخت اجتماعی بدون اینکه دستکاری و کنترلی صورت گیرد اندازه‌گیری می‌شوند و میزان و جهت ارتباط بین این دو متغیر با متغیر پیش‌بین استدلال اخلاقی بررسی می‌گردد.

جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه پیام نور دو مرکز تهران شمال و تهران جنوب در سال تحصیلی ۱۴۰۳ است. حجم نمونه با توجه به مطالعه همبستگی و تعداد جامعه آماری، ۳۸۴ نفر تعیین شد. روش نمونه‌گیری نیز به شیوه خوشه‌گیری چندمرحله‌ای است که در آن در هر دانشگاه ابتدا از بین دانشکده‌ها چند دانشکده انتخاب و از بین دانشجویانی که در هر دانشکده تمایل به انجام پژوهش داشتند به صورت در دسترس انتخاب و دانشجویان از رشته‌های روان‌شناسی، حقوق، زبان و ادبیات فارسی، الهیات و معارف اسلامی بودند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه است که پرسشنامه‌های استاندارد مانند پرسشنامه استدلال اخلاقی، پرسشنامه طرحواره‌های اجتماعی و پرسشنامه شناخت اجتماعی مورد استفاده قرار گرفت.

الف) پرسشنامه استاندارد استدلال اخلاقی^۱

تحقیقات رست در زمینه تحول اخلاق، از جمله پژوهش‌های سرنوشت ساز به حساب می‌آید که به روش‌شناسی جدیدی در بخش قضاوت‌های اخلاقی انجامید. رست و همکاران (۱۹۷۳) ابتدا در پی دستیابی به روش عینی و قابل‌اعتمادتری برای سنجش قضاوت‌های اخلاقی بودند. روشی که در مقایسه با روش کلبِرگ، وقت کمتری طلب می‌کند و نمره‌گذاری آن نیز ساده‌تر است. رست و همکاران او آزمونی عینی برای اندازه‌گیری سطوح مختلف تحول روانی ساختند و آن را آزمون تبیین مسائل نامگذاری کردند که شامل شش داستان است (کدیور، ۱۳۷۸). این فرم کوتاه آزمون که شامل سه داستان می‌باشد. این داستان معماهای اخلاقی هستند و آزمودنی پس از هر داستان باید موارد درخواست شده را پاسخ گوید. فرم کوتاه

این آزمون در پژوهشی با عنوان بررسی رشد وجدان اخلاقی دانش‌آموزان و رابطه آن با جو سازمانی به وسیله کدیور (۱۳۷۸) مورد استفاده قرار گرفته است. این پرسشنامه در پژوهش مرادی (۱۳۹۵) اعتباریابی شده است. در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۱۲ تا ۲۴ باشد، میزان استدلال اخلاقی ضعیف می‌باشد. در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۲۴ تا ۳۶ باشد، میزان استدلال اخلاقی در سطح متوسطی می‌باشد. در صورتی که نمرات بالای ۳۶ باشد، میزان استدلال اخلاقی بسیار خوب می‌باشد. در پژوهش مرادی (۱۳۹۵) در تحقیقی که در آن رابطه بین استدلال انتزاعی، کلامی و فضایی با نمرات تحول اخلاقی مورد بررسی قرار گرفت، رابطه معنی‌داری بین نمرات و متغیرهای شناختی مذکور به دست آمد. در پژوهش مرادی (۱۳۹۵) بررسی هماهنگی درونی سوالات هریک از داستان‌ها و کل پرسشنامه شامل داستان اول (۰/۷۲)، داستان دوم (۰/۷۶)، داستان سوم (۰/۷۳) و استدلال کلی اخلاقی (۰/۷۷) گزارش شد که نشانگر اعتبار خوب سوالات داستان‌های پرسشنامه قضاوت اخلاقی و کل مقیاس قضاوت اخلاقی است.

ب) پرسشنامه طرحواره یانگ^۲ (فرم کوتاه)

پرسشنامه فرم کوتاه طرحواره یانگ، ابزاری خودگزارش دهی برای سنجش طرحواره‌ها است. فرد بر اساس توصیف هر جمله خودش را در یک مقیاس لیکرت شش درجه‌ای می‌سنجد. سوالات پرسشنامه به وسیله طرحواره‌ها دسته‌بندی می‌شوند. این پرسشنامه به صورت فرم کوتاه و بلند وجود دارد. فرم بلند آن ۲۰۵ سوال دارد و ۱۸ طرحواره ناسازگار اولیه را می‌سنجد. فرم بلند برای کارهای بالینی ترجیح داده می‌شود؛ زیرا سوالات بیشتری برای هر طرحواره مطرح شده و در نتیجه اطلاعات دقیق‌تری فراهم می‌کند. فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ، ۷۵ جمله دارد و از پنج سوالی که در فرم بلند بیشترین بار تحلیلی را داشتند، تشکیل شده است. فرم کوتاه بیشتر در پژوهش‌ها به کار می‌رود، زیرا وقت کمتری برای تکمیل آن صرف می‌شود. در فرم کوتاه کد دو حرفی که پس از ۵ جمله می‌آید نشان می‌دهد که این سوال‌ها مربوط به کدام طرحواره‌اند. اولین پژوهش جامع راجع به ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه طرحواره یانگ، توسط اسمیت^۳، جوینز، یانگ و تلچ (۱۹۹۵) انجام شد و

2. YSQ-SF

3. Schmidt

1. Moral reasoning standard questionnaire

تحلیل پیش فرض های نرمال بودن داده‌ها بررسی شد. سپس آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چند متغیره با نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۶ انجام شد.

یافته‌های پژوهش

از کل گروه نمونه ۲۵۱ نفر (۶۹/۳ درصد) از شرکت کنندگان زن و ۱۳۳ نفر (۳۰/۷ درصد) مرد بودند. از نظر توزیع سنی ۹۸ نفر (۲۶/۸ درصد) از شرکت کنندگان ۱۸ تا ۲۵ سال، ۶۶ نفر (۱۶/۷ درصد) ۲۶ تا ۳۰ سال، ۸۲ نفر (۲۱/۹ درصد) ۳۱ تا ۳۵ سال، ۶۴ نفر (۱۶ درصد) ۳۶ تا ۴۰ سال و ۷۲ نفر (۱۸/۶ درصد) بیشتر از ۴۰ سال داشتند و میانگین و انحراف استاندارد سن شرکت کنندگان به ترتیب ۳۲/۵۶ و ۸/۷۲ سال بود. از نظر وضعیت تاهل ۱۹۴ نفر (۵۰/۷ درصد) از شرکت کنندگان مجرد و ۱۹۰ نفر (۴۹/۳ درصد) متاهل بودند. از نظر توزیع رشته تحصیلی ۱۵۸ نفر (۴۱/۱۴٪) رشته روان شناسی، ۱۲۵ نفر (۳۲/۵۵٪) حقوق، ۵۹ نفر (۱۵/۳۵٪) زبان و ادبیات فارسی، ۴۲ نفر (۱۰/۹۳٪) الهیات و معارف اسلامی بودند.

جدول ۱ نشان می‌دهد ضرایب آلفای کرونباخ مؤلفه‌ها و متغیرهای پژوهش نزدیک و یا بالاتر از ۰/۷ است. این موضوع بیانگر همسانی درونی قابل قبول گویه‌های پرسشنامه‌هایی است که در این پژوهش به کار گرفته شده اند. به منظور ارزیابی نرمال بودن توزیع داده‌های تک متغیری، کشیدگی و چولگی تک تک متغیرها مورد بررسی قرار گرفت. مقادیر کشیدگی و چولگی همه مؤلفه‌ها و متغیرها در محدوده ± 2 قرار دارد. این یافته بیانگر آن است که مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌های تک متغیری برقرار است. (کلاین، ۲۰۱۶). به علاوه به منظور ارزیابی برقراری یا عدم برقراری مفروضه نرمال بودن توزیع چند متغیری، از تحلیل اطلاعات مربوط به «فاصله مهلنوبایس^۲» استفاده شد. مقادیر چولگی و کشیدگی اطلاعات مربوط به فاصله مهلنوبایس به ترتیب برابر با ۰/۶۵ و ۰/۰۴ به دست آمد که نشان داد توزیع داده‌های چند متغیری نرمال است.

مفروضه هم‌خطی بودن به کمک عامل تورم واریانس^۳ و ضریب تحمل^۴ مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس نتایج مفروضه هم‌خطی بودن داده‌های پژوهش حاضر برقرار است؛

ضریب آلفای کرونباخ در جمعیت غیربالینی برای خرده مقیاس‌های این پرسشنامه را بین ۰/۵ تا ۰/۸۲ به دست آورد. ذوالفقاری، فاتحی فر و عابدی (۱۳۸۷) فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ را روی ۷۰ نفر از زوجین اجرا کردند. در پژوهش آنها ضریب همسانی درونی پرسشنامه از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۴ و برای پنج حوزه آن به این شرح به دست آمد: بریدگی و طرد ۰/۹۱، خودگردانی و عملکرد مختل ۰/۹۰، محدودیت‌های مختل ۰/۷۳، دیگر جهت‌مندی ۰/۶۷ و گوش به زنگی بیش از حد و بازداری ۰/۷۸.

ج) پرسشنامه شناخت اجتماعی^۱

این پرسشنامه توسط نجاتی، کمری و جعفری (۱۳۹۷) برای بررسی وضعیت شناخت اجتماعی در جامعه دانش‌آموزان و دانشجویان ساخته شده است. برای ساخت ابزار مذکور از مبانی نظری نظریه ذهن کمک گرفته شده است و برای نامگذاری خرده مقیاس‌های آن از مبانی نظری شناخت اجتماعی که دارای کارکردهای توانایی خودآگاهی، نظریه ذهن، تشخیص تهدید و خودتنظیمی است (تودورو و همکاران، ۲۰۱۱)، استفاده شده است. این پرسشنامه دارای ۱۹ گویه و ۴ مؤلفه شناخت اجتماعی بود که به ترتیب شناخت خود، ذهن خوانی، تشخیص تهدید آموزشی و درک محیط آموزشی می باشد که در یک طیف ۵ درجه ای لیکرت مواردی را که افراد تجربه کرده‌اند را می‌سنجد. روش نمره گذاری پرسشنامه به این صورت است که گزینه تقریباً هرگز (۱)، به ندرت (۲)، گاهی اوقات (۳) اغلب (۴)، و تقریباً همیشه (۵) می‌گیرد. روایی و پایایی این پرسشنامه توسط نجاتی و همکاران (۱۳۹۷) بررسی شده است. پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد و ضریب آلفای ۰/۸۳ به دست آمد. بدین ترتیب، اعتبار پرسشنامه حاصل در حد بسیار مطلوبی قرار می‌گیرد. همسانی درونی خرده مقیاسها به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۶۲، ۰/۶۱، ۰/۵۷، نشان داده شد.

تجزیه و تحلیل یافته‌های آماری

برای توصیف اطلاعات جمعیت شناختی و متغیرهای پژوهش از آمار توصیفی (فروانی، درصد، میانگین و انحراف معیار) استفاده شد. در مرحله بعدی برای آزمودن فرضیه‌های پژوهش از روشهای آمار استنباطی استفاده شد. در این بخش قبل از انجام

2. Mahalanobis distance (D)

3. variance inflation factor

4. tolerance

1. Social cognitive questionnaire

می‌دهد که براساس آن رابطه بین استدلال اخلاقی با طرحواره‌های اجتماعی، شناخت اجتماعی و مؤلفه هایشان جهت ضرایب همبستگی همسو و در سطح معناداری با تئوری‌های حوزه پژوهش است. در جدول ۳ سطح استدلال اخلاقی دانشجویان آورده شده است.

زیرا که مقادیر ضریب تحمل متغیرهای پیش‌بین بزرگتر از ۰/۱ و مقادیر عامل تورم واریانس هر یک از آنها کوچکتر از ۱۰ است. منطبق بر دیدگاه میرز و همکاران (۲۰۰۶) ضریب تحمل کمتر از ۰/۱ و ارزش عامل تورم واریانس بالاتر از ۱۰ نشان دهنده عدم برقراری مفروضه همخطی بودن است. جدول ۲ ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش نشان

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد و ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای پژوهش

نوع متغیر	خرده مقیاس‌ها	میانگین	انحراف استاندارد	آلفای کرونباخ	
استدلال اخلاقی	استدلال اخلاقی	۳۸/۴۳	۸/۵۰	۰/۹۰	
	طرحواره‌های اجتماعی	بریدگی و طرد	۸۰/۳۹	۸/۹۵	۰/۸۷
		عملکرد مختل و خودگردانی	۸۹/۴۰	۹/۳۸	۰/۸۸
		محدودیت‌های مختل	۷۸/۳۶	۶/۵۹	۰/۷۷
		دیگر جهت مندی	۲۵/۶	۲/۲۹	۰/۸۱
		گوش به زنگی و بازداری	۵/۵۳	۲/۲۰	۰/۷۹
نمره کل طرحواره‌های اجتماعی	۲۲۷/۱۵	۲۱/۲۲	۰/۸۳		
شناخت اجتماعی	خود آگاهی	۷/۲۴	۲/۳۵	۰/۸۴	
	نظریه ذهن	۶/۴۴	۲/۲۴	۰/۷۰	
	تشخیص تهدید	۵/۳۲	۲/۳۸	۰/۸۴	
	خود تنظیمی	۴/۶۰	۲/۱۹	۰/۷۷	
	نمره کل شناخت اجتماعی	۶۰/۷۲	۱۱/۱۰	۰/۶۹	

* $p > 0/05$, ** $p > 0/001$

جدول ۲. ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
استدلال اخلاقی	-											
بریدگی و طرد	۰/۲۶**	-										
عملکرد مختل خودگردانی	۰/۲۳**	۰/۲۹**	-									
محدودیت مختل	۰/۲۵**	۰/۱۸**	۰/۲۸**	-								
دیگر جهت مندی	۰/۱۷**	۰/۲۱	۰/۱۹**	۰/۲۴**	-							
گوش به زنگی بازداری	۰/۳۱**	۰/۳۱**	۰/۲۵**	۰/۳۲**	۰/۲۲**	-						
طرحواره اجتماعی	۰/۴۱**	۰/۲۷	۰/۲۹**	۰/۳۳**	۰/۳۱**	۰/۴۷**	-					
خود آگاهی	۰/۴۹**	۰/۲۱	۰/۳۹**	۰/۴۱**	۰/۳۹**	۰/۵۱**	۰/۶۸**	-				
نظریه ذهن	۰/۴۳**	۰/۱۰	۰/۲۳**	۰/۳۲**	۰/۳۳**	۰/۴۰**	۰/۴۶**	۰/۶۲**	-			
تشخیص تهدید	۰/۲۱	۰/۱۰	۰/۲۱	۰/۲۴**	۰/۱۹	۰/۱۰	۰/۲۰	۰/۱۰	۰/۱۰	-		
خود تنظیمی	۰/۲۲**	۰/۱۰	۰/۳۰**	۰/۱۷	۰/۱۰	۰/۱۲*	۰/۱۶**	۰/۱۱	۰/۱۴**	۰/۱۹**	-	
شناخت اجتماعی	۰/۴۱	۰/۱۵*	۰/۱۶**	۰/۲۰	۰/۳۰**	۰/۲۰	۰/۲۲**	۰/۱۶**	۰/۱۵**	۰/۲۷**	۰/۲۴**	-

جدول ۳. بررسی وضعیت استدلال اخلاقی دانشجویان

گروه‌ها	وضعیت	فراوانی	میانگین	تراکم درصدی
۱	۱۲-۲۴	۸۴	۳۲/۱۶	۱۳/۱
۲	۲۴-۳۶	۱۸۵	۶۵/۳۱	۵۴/۵
۳	۳۶ به بالا	۱۱۵	۸۷/۴۰	۳۲/۴
کل	جمع	۳۸۴	۴۳/۳۸	۱۰۰٪

استدلال اخلاقی بر اساس مولفه‌های شناخت اجتماعی آورده شده‌است.

جدول ۵. رگرسیون استدلال اخلاقی بر اساس مولفه‌های شناخت اجتماعی

T	SE	B	B	استدلال اخلاقی
۶/۷۶	۰/۲۰۱	۰/۴۹۰**	۱/۳۵۷	خود آگاهی
۷/۲۶	۰/۲۲۴	-۰/۴۳۰**	۱/۰۳۶	نظریه ذهن
۷/۵۲	۰/۲۶۴	۰/۲۱۸	۱/۹۸	تشخیص تهدید
۷/۱۹	۰/۲۲۵	-۰/۲۲۰**	۱/۶۱	خود تنظیمی
۱۰/۲۱۱	۰/۲۳۱	۰/۴۱۲	۱/۲۴	نمره کل شناخت اجتماعی

** p>0/001

بر اساس نتایج جدول ۵، از بین مولفه‌های شناخت اجتماعی بیشترین پیش‌بینی‌کننده استدلال اخلاقی، به ترتیب توسط متغیرهای خودآگاهی (۰/۴۹۰)، نظریه ذهن (۰/۴۳۰)، تشخیص تهدید (۰/۲۱۸) و خودتنظیمی (۰/۲۲۰) حاصل شد و نمره کلی شناخت اجتماعی با ضریب بتا (۰/۴۱۲) و سطوح معناداری ۰/۰۱ نشان می‌دهد، استدلال اخلاقی بر اساس شناخت اجتماعی پیش‌بینی می‌شود؛ به عبارت دیگر هرچه فرد خودآگاهی، نظریه ذهن، تشخیص تهدید و خودتنظیمی بالاتری داشته‌باشد، از نظر اخلاقی قوی‌تر است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به نتایج حاصل شده می‌توان گفت وضعیت سطح استدلال اخلاقی دانشجویان دانشگاه پیام نور در سطح متوسط است و این نتیجه با پژوهش‌های عزیزاده و همکاران (۱۴۰۳)، منتشلو (۱۴۰۲)، توسلی و همکاران (۱۴۰۲)، ناصری و عبدالهی (۱۴۰۲)، مولایی و همکاران (۱۴۰۲)، عسگریان و همکاران (۱۴۰۰)، هوشیاری و همکاران (۱۳۹۶)، انجم شعاع و همکاران (۱۳۹۶)، یعقوبی و عبدالهی مقدم (۱۳۹۵)، ویساریو و همکاران (۲۰۲۴)، اسمیت و همکاران (۲۰۲۳)، آکوین و همکاران (۲۰۲۳)، فیسک و تیلور (۲۰۱۳)، تاد و همکاران (۲۰۰۶)، مارتین و هالبریچ (۲۰۰۵) هم‌سو و در یک راستا می‌باشد. در مورد پیش‌بینی طرحواره‌های اجتماعی بر اساس سطح استدلال اخلاقی دانشجویان در بررسی رگرسیون چندمتغیره، هرچه فرد بیشتر دارای طرحواره‌های بریدگی و طرد، عملکرد مختل و خودگردانی، محدودیت‌های مختل باشد، سطح اخلاقی ضعیف‌تری دارد و هرچه بیشتر طرحواره دیگر جهت مندی و گوش بزنگی و بازداری را دارا باشد از نظر سطح اخلاقی قوی‌تر است. در جدول ۵ پیش‌بینی

در صورتی که نمرات بین ۱۲ تا ۲۴ باشد، میزان استدلال اخلاقی ضعیف می‌باشد. در صورتی که نمرات بین ۲۴ تا ۳۶ باشد، میزان استدلال اخلاقی در سطح متوسط می‌باشد. در صورتی که نمرات بالای ۳۶ باشد، میزان استدلال اخلاقی بسیار خوب می‌باشد. در بررسی وضعیت سطح استدلال اخلاقی دانشجویان جدول فراوانی نشان داد تعداد ۸۴ نفر با میانگین ۱۶/۳۲ و درصد ۱۳/۱ در سطح استدلال اخلاقی ضعیف قرار دارند. تعداد ۱۸۵ نفر با میانگین ۳۱/۶۵ و درصد ۵۴/۵ در سطح متوسط از میزان استدلال اخلاقی قرار دارند. تعداد ۱۱۵ نفر با میانگین ۴۰/۸۷ و درصد ۳۲/۴ در سطح بسیار خوب از میزان استدلال اخلاقی قرار دارند. به‌منظور پیش‌بینی استدلال اخلاقی بر اساس تحلیل رگرسیون گام به گام انجام شد که نتایج آن در جدول ۴ آمده‌است:

جدول ۴. رگرسیون استدلال اخلاقی بر اساس طرحواره‌های اجتماعی

T	SE	B	B	استدلال اخلاقی
۱۲/۶۸	۰/۰۸۳	-۰/۳۶۰**	۱/۰۴۷	بریدگی و طرد
-۱۲/۱۵	۰/۰۴۸	-۰/۲۳۰**	۰/۵۷۹	عملکرد مختل و خودگردانی
۱۵/۲۶	۰/۰۵۵	-۰/۲۵۰**	۰/۸۵۰	محدودیت‌های مختل
۱۰/۶۵	۰/۰۷۴	۰/۱۷۰**	۰/۷۹۱	دیگر جهت مندی
۸/۹۴	۰/۰۵۳	۰/۳۱۰**	۰/۴۷۲	گوش به زنگی و بازداری
۱۲/۹۹	۰/۰۷۹	۰/۴۱۰**	۱	نمره کل طرحواره‌های اجتماعی

** p>0/001

بر اساس نتایج جدول ۴ در بررسی رگرسیون چند متغیره، به ترتیب بیشترین پیش‌بینی‌کننده استدلال اخلاقی، مولفه‌های طرحواره‌های اجتماعی بریدگی و طرد (۰/۳۶۰-)، عملکرد مختل و خودگردانی (۰/۲۳۰-)، محدودیت‌های مختل (۰/۲۵۰-)، دیگر جهت مندی (۰/۱۷۰)، گوش به زنگی و بازداری (۰/۳۱۰) حاصل شد و نمره کلی طرحواره‌های اجتماعی با ضریب بتا (۰/۴۱۰) و سطوح معناداری ۰/۰۱ نشان می‌دهد طرحواره‌های اجتماعی، سطح استدلال اخلاقی دانشجویان، را پیش‌بینی می‌کنند. به عبارت دیگر، هرچه فرد بیشتر دارای سه دسته طرحواره بریدگی و طرد، عملکرد مختل و خودگردانی، محدودیت‌های مختل باشد، سطح اخلاقی ضعیف‌تری دارد و هرچه بیشتر طرحواره دیگر جهت مندی و گوش بزنگی و بازداری را دارا باشد از نظر سطح اخلاقی قوی‌تر است. در جدول ۵ پیش‌بینی

بود، از نظر سطح اخلاقی قوی تر بود.

در تبیین این یافته طبق نظریه یانگ در خصوص طرحواره‌ها و نظریه رست در راستای استدلال اخلاقی می‌توان گفت، در طرحواره بریدگی و طرد، فرد درک ناپایداری و غیرواقعی بودن حمایت و ارتباطات با دیگران دارد. افراد دارای این نوع طرحواره بر این باورند که افراد مهم در زندگی آنها ارتباطات خود را با آنها ادامه نمی‌دهند و انتظار ترک شدن از جانب دیگران را دارند. این افراد معتقدند که افراد مهم زندگی‌شان قادر نخواهند بود که به حمایت هیجانی و ارتباط قوی و مستمر با آنها ادامه دهند، چون باور دارند که این افراد بی‌ثبات و غیرقابل پیش‌بینی هستند و آنها را به‌خاطر فرد دیگری ترک خواهند کرد (فارل، ۲۰۱۴؛ ترجمه، هدایتی، ۱۳۹۹). بنابراین به دلیل بی‌اعتمادی به حمایت بقیه و علاقه اجتماعی پایین، طبیعی است تعهد و ثبات اخلاقی لازم را نداشته باشند.

در طرحواره خودگردانی و عملکرد مختل، افراد دارای این حیطه از طرحواره در مجزا کردن خود از خانواده و عملکرد مستقل مشکل دارند. این افراد در شکل دادن یک هویت مستقل دچار اشکال هستند (لیهی، ۲۰۱۸؛ ترجمه زیرک و آزادی، ۲۰۱۸). در نتیجه، احساس پوچی مزمن، بی‌هدفی و پوچ‌گرایی می‌کنند (و جاقلو، ۱۴۰۱). به دلیل ارتباط زیاد طرحواره‌های دسته خودمختاری- عملکرد مختل با روان‌رنجورخویی در دیدگاه کاستا و مک کرا و اینکه افراد دارای ثبات هیجان پایین از نظر اخلاقی و تعهدات مذهبی هم ضعیف‌تر هستند (مغانلو، ۱۳۸۴)، می‌توان انتظار داشت فردی با داشتن این دسته طرحواره دارای ثبات هیجانی لازم و استقلال در تصمیم‌گیری‌های اخلاقی نرسیده‌باشد و به‌صورت هیجانی و تکانشی بدون در نظر گرفتن مسائل اخلاقی تصمیم‌گیری کند.

همچنین در طرحواره محدودیت‌های مختل (حد و مرزهای مختل)^۱ طرحواره‌های این حیطه عبارتند از: استحقاق-بزرگ‌منشی^۲ که احترام به قانون و حقوق دیگران در این افراد مشاهده نمی‌شود. خودکنترلی بی‌کفایت- خودقانون‌مندی ناکارآمد^۳ (خویشتن‌داری و خودانضباطی پایین، تحمل ناکامی اندک، رفتار تکانشی) بنابراین با داشتن نقص در حد و مرزهای درونی، بی‌مسئولیتی در قبال دیگران

و یا فقدان هدف‌گزینی طولانی مدت در افراد دارای این دسته طرحواره رعایت مسائل اخلاقی دور از انتظار است (پیغامی، ۱۴۰۰).

از طرف دیگر در تحقیق حاضر هرچه فرد بیشتر طرحواره دیگرجهت‌مندی و گوش‌بزنکی و بازداری را دارا بود، از نظر سطح اخلاقی قوی‌تر بود. در مورد طرحواره دیگر جهت‌مندی باید گفت این دسته افراد دارای طرحواره اطاعت^۴، ایثار^۵، پذیرش جویی - جلب توجه^۶ هستند؛ بنابراین به دلیل اطاعت بالا، ایثار و پذیرش جویی افراد دارای طرحواره دیگر جهت‌مندی از نظر رعایت مسائل اخلاقی و ترجیح دیگران بر خود قوی‌تر است دارند (فارل، ۲۰۱۸). در مورد اخلاقی بودن افراد دارای طرحواره گوش‌بزنکی به بیش از حد و بازداری^۷ نیز کاملاً منطقی است افرادی که تأکید افراطی بر سرکوبی احساس‌های خودانگیخته، تکانه‌ها و انتخاب‌ها و پیروی از قوانین غیرقابل انعطاف دارند، از نظر اخلاقی قوی‌تر باشند. طرحواره‌های این حیطه عبارتند از منفی‌گرایی - بدبینی^۸، بازداری هیجانی^۹، معیارهای سرسختانه/عیب‌جویی افراطی^{۱۰}، تنبیه^{۱۱} (حمیدپور و اندوز، ۱۴۰۱). فرد با داشتن چنین طرحواره‌های بازدارنده و سختگیرانه‌ای منطقی است که از نظر اخلاقی هم سخت‌گیر، مقید و متعهد باشد.

در مورد پیش‌بینی استدلال اخلاقی بر اساس انواع شناخت‌های اجتماعی، بیشترین پیش‌بینی‌کنندگی در مؤلفه‌های شناخت اجتماعی خود آگاهی، نظریه ذهن، تشخیص تهدید و خود تنظیمی بود. به عبارت دیگر هرچه فرد خود آگاهی، نظریه ذهن، تشخیص تهدید و خود تنظیمی بالاتری داشته باشد، از نظر اخلاقی قوی‌تر است. در تبیین نتیجه این فرضیه می‌توان گفت جیمز رست (۱۹۸۶) از اخلاق در دو سطح یاد می‌کند که یکی سطح ماکرو و دیگری سطح میکرو است. در سطح ماکرو مورالیتی اخلاق، قدرت دهنده شبکه روابط در سطح جامعه است و اخلاق در سطح میکرو مورالیتی اشاره به مؤدب بودن، قابل اعتماد بودن و نجیب‌بودن و همدردی داشتن، دارد. تعامل و تنش بین این دو سطح، حوزه‌های تازه‌ای از تحقیق را در فرآیند رشد اخلاقی گشوده است. بنابراین با توجه به چندبعدی بودن

4. Subjugation

5. Self-Sacrifice

6. approval Seeking & Recognition Seeking

7. over vigilance

8. Negativity & Pessimism

9. Emotional Inhibition

10. Unrelenting Standards & Hyper criticalness

11. Punitiveness

1. Impaired limits domain

2. Entitlement & Grandiosit

3. Insufficient Self Control & Self Discipline

افرادی که نقص در شناخت اجتماعی دارند اغلب در مبادلات اجتماعی دچار اشتباه می‌شوند و در نتیجه از نظر مهارت‌های ارتباطی، اجتماعی و اخلاقی با مشکل مواجه می‌شوند. از محدودیت‌های تحقیق حاضر پرسشنامه‌ای بودن سنجش اخلاق به جای مصاحبه بود و محقق به دلیل حجم بالای نمونه و امکانات اجرایی پژوهش ناگزیر بود. همچنین صداقت افراد در پاسخ‌گویی به پرسشنامه‌های اخلاقی همواره مورد تردید بوده است. بنابراین پیشنهاد می‌شود تحقیق حاضر با ابزارهای دیگر و مدل‌های نظری دیگر از رشد اخلاقی نظیر نظریه کلبِرگ و گیلیگان تکرار شود. همچنین انجام پژوهش در گروه‌های سنی و شغلی دیگر، فرهنگ‌ها و جوامع دیگر (در قالب تحقیق بین‌فرهنگی) پیشنهاد می‌شود.

نظریه تحول اخلاقی رست از نظر شناختی، انگیزشی، رفتاری و عاطفی تاثیر طرحواره‌های دوران کودکی و ساختارهای شناختی و نحوه تفکر و باورهای فرد بر آن غیرقابل‌انکار است. شناخت اجتماعی به عنوان توانایی شناخت خود، شناخت هیجان‌های افراد دیگر و استنتاج حالت ذهنی آنان از روی لحن، حالات چهره و بدن، توانایی استدلال در مورد حالت ذهنی، به‌کارگیری قوانین و دانش مربوط به مسائل اجتماعی به منظور تعامل با هم نوع خود و مدیریت عواطف خود در روابط بین فردی مفهوم‌سازی می‌شود (ویتکامپ و هافمن، ۲۰۲۴)؛ شناخت اجتماعی یک اصطلاح چتر مانند است که می‌تواند به دامنه گسترده‌ای از رفتارهای مرتبط با درک هیجان‌ها و وضعیت‌های ذهنی دیگران ارجاع داده‌شود.

منابع

- Akunne, L. I., Nwankwo, C. A., Etele, A. V., & Nwadinobi, V. N. (2023). Relationship between Social Cognition, Social Adjustment and Pro-Social Behavior among Undergraduates in Federal Universities in South-East Nigeria. *Asian Journal of Advanced Research and Reports*, 17(9), 62–68.
- Alizadeh Damieh, T., Baladinizad, S. F., & Alizadeh, S., (2014). Studying the relationship between mental health and moral metacognitive knowledge (metaethical) with moral reasoning and ethical behavior of students, *Eighth International Conference on Religious Studies, Humanities and Bioethics in the Islamic World*, Tehran. (in Persian)
- Anjam Shoaie, M. R., Hosseinchari, M., Latifian, M. & Khormaie, F. (2017). Relationship between general intelligence and moral reasoning: The mediating role of moral identity. *Journal of Educational Psychology Studies*, 14(27), 63-86. (in Persian)
- Askarian, S.S., Qotb, S. I., & Amini, S. (2011). Investigation of the relationship between early maladaptive schemas on marital satisfaction with the mediation of moral reasoning in couples working in the Welfare Department of Khorasan Razavi Province, *First International Conference on Social Sciences, Psychology, Educational Sciences and Social Sciences*. (in Persian)
- Brambilla, M., Sacchi, S., Pagliaro, S. & Ellemers, N. (2013). Morality and intergroup. *Journal of Experimental Social Psychology*, 49, 811-821.
- Daniel, E., Dys, S., Buchmann, M., & Malti, T. (2014). Developmental relation between sympathy, moral emotion attributions, moral reasoning, and social justice values from childhood to early adolescence. *Journal of Adolescence*, 37,1201 -1214.
- Darba M., mahmoudpour, A., Ejade, S., Yoosefi, N. (2021). The Relationships of Early Maladaptive Schemas to Marital Satisfaction and Quality of Life in Women with Substance-Dependent Spouses. *etiadpajohi*, 15 (60) :373-393. (in Persian)
- Hezarian, S., Bakhtiarpour, S., Pasha, R., Asgari, P., Hafezi, F. (2021). The Relationship between Family Function and Drug Attitude by Mediating Role of Social Adjustment among Students. *Etiadpajohi*, 15 (59), 139-156. (in Persian)
- James, K., Verplanken, B., & Rimes, K. A. (2020). Self-criticism as a mediator in the relationship between unhealthy perfectionism and distress. *Personality and Individual Differences*, 79, 123-128.
- Ju, E.S., Bang, Y.S. (2022). Effect of Ego Resilience and Social Support on Test Anxiety: Focusing on University Students Majoring in Occupational

- Therapy. *Journal of The Korean Society of Integrative Medicine*, 10 (2):85-93.
- Kim, J. Y., McHale, S. M., Crouter, A. C., & Osgood, D. W. (2021). Longitudinal linkages between sibling relationships and adjustment from middle childhood through adolescence. *Developmental Psychology*, 43 (4), 960-971.
- Leahy, R. (2022). *Schema Therapy for Emotions*. Translated by Hossein Zirak and Raheleh Azadi. Arjmand Publications.
- Lesko, N. (2012). *A cultural construction of adolescence*. Edited by Michael W. Apple, University of Wisconsin-Madison. Second edition. Taylor & Francis group, New York & London.
- Miller, J. G. (1995). *Culture, context, and personal agency: The cultural grounding of self and morality*. Paper presented at the meeting of the Society for Research in Child Development, Indianapolis.
- Montesheloo, R., (2013). Investigating the Mediating Role of Auditors' Professional Competence on the Relationship Between Ethical Reasoning and Audit Quality, *8th National Conference on Modern Research in Humanities, Economics and Accounting of Iran*, Tehran. (in Persian)
- Molaei, M., khazaei, Z. & Legenhausen, M. (2023). The Nature of Moral Reasoning: Analysis and Criticism of Prinz's View. *Wisdom And Philosophy*, 19 (76), 185-219. (in Persian)
- morazadeh, S., veiskarami, H., mirdekoovand, F., ghadampoor, E., & Ghazanfari, F. (2019). Studying and comparing the effectiveness of real therapy and positive psychotherapy on reducing gifted girl students' perfectionism and academic stress. *Psychology of Exceptional Individuals*, 9 (34), 79-110. (in Persian)
- Ojaghloo, S., Ghodrati, S., & tahaei, S. S. (2022). The effectiveness of schema therapy on feelings of loneliness and emotional distress of conflicting couples. *A new approach to children's education journal*, 4 (3), 109-122. (in Persian)
- Alizadeh, O., Besharat, M. A., Khosravi, Z. (2021). The Relation of Irrational Beliefs with Positive and Negative Perfectionism among Students in Now Shahr. *Psychological studies journal*, 60 (1), 9-42. (in Persian)
- Paighami, N. (2020). *The effectiveness of schema therapy training on test anxiety and self-concept of students with academic failure*. Master's thesis, Clinical Psychology, Islamic Azad University, West Tehran Branch. (in Persian)
- Rest, J. R. (1986). *Moral development: Advances in research and theory*. New York: Praeger.
- Shaffer, D. R. (2020). *Developmental psychology: Childhood and adolescence*. Fourth Edition. Boston: Brooks.
- Smith, I. H., Soderberg, A. T., Netchaeva, E., & Okhuysen, G. A. (2023). An examination of mind perception and moral reasoning in ethical decision-making: A mixed-methods approach. *Journal of Business Ethics*, 183 (3), 671-690.
- Tavasoly, A., Khakbaz, A. & Afzali, A. (2023). Study of moral reasoning of students in the second level of elementary school. *Thinking and Children*, 14(1), 99-129. (in Persian)
- Vicario, C. M., Maueri, N., Lucifora, C., Prato, A., Mucciardi, M., Martino, D., & Rizzo, R. (2024). Evidence for a dissociation between moral reasoning and moral decision-making in Tourette syndrome. *Journal of Neuropsychology*, 18 (2), 217-225.
- Yaghoobi, A., Abdolahi moghadam, M. (2016). Investigating the relationship between moral reasoning and moral behavior in adolescents mediated by social cognition theory. *Journal of School Psychology*, 5(2), 167-182. (in Persian)
- Young, J., Klosko, J., Wishar, M. (2021). *Schema Therapy Volume 1: A Practical Guide for Clinical Professionals*. Translated by Hassan Hamidpour and Zahra Andoz. Arjmand Publications. Date of publication in the original language.